

BOYUN EĞME

Evde kalamıyoruz: Patronların fabrikalarında salgın geziyor

Kimimiz salgın bahanesiyle işten atıldı. Kimimiz ücretsiz izine zorlandı. Kimimizse tersine, aynı ücretle iki katı çalıştırıldığımız marketlerde, çağrı merkezlerinde, haddehanelerde hiçbir önlem alınmadan işe koyuluyoruz. Tek gücümüz birliğimiz. • Sf 4

PE

HAFTALIK SİYASİ GAZETE ■ 2 NİSAN 2020 PERŞEMBE ■ SAYI: 215 ■ 1 TL

Paralar nereye gitti?

ÖZAL'LA BAŞLAYAN FON YAĞMASI

Bütçe geliri kaydedip, bütçeden kayıtlı para harcamak fenaydı. Sayıştay denetimi vardı, 'toplamin ne kadarı nereye gidiyor' bu görülmüyordu. Özal fonlarla deliği açtı: Emlak fonuna parayı topluyorsun, yandaş işadama yediriyorsun. Özal'ın en iyi öğrencisi ondan 10 yıl sonra aynı yoldan devam etti. • Sf 2

DEPREM VERGİSİ

17 yılda 67 milyar 715 milyon lira para Özel İletişim Vergisi adı altında toplandı. Deprem sonrasında 1999 yılında alınmaya başlanmıştı. Deprem'e sığınarak. Vergi böyle toplandı ama bir yerlere konulmadı. Bütçeye katıldı, bütçede kayboldu. • Sf 2

MERKEZ BANKASI'NIN DÖVİZ REZERVİ NASIL ERİYOR?

Merkez Bankası'nın, 2019 yılı başından bu yana döviz rezervinin nakit ve tahvil kısmından 40 milyar dolarlık satış yaptığı hesaplanıyor. Böylece Merkez Bankası'nın kullanılabilir net rezervlerinin 30 milyar dolara yakın azaldığı öne sürülüyor. • Sf 2

İşsizlik Sigortası Fonu: İŞÇİYE, İŞSİZE DEĞİL PATRONA SİGORTA

İşsizlik sigortası fonunda toplanan gelirin yaklaşık %12'si harcanan tutarın %26'sı işsizlik ödeneği için kullanıldı. 2017 sonundan 2019 yılına kadar yapılan harcamalar için durum şöyle: 70 milyar liranın 19,7 milyarı ile işsizlik ödeneği ödenmiş, 50 milyarı patronların çıkarına kullanılmış. • Sf 3

SAYILARLA İŞSİZLİK SİGORTASI

2002 – 2007 ARASINDA

32,3 MİLYAR TL ödenek toplandı.

1.6 MİLYAR TL ödendi.

2002-2020 ARASINDA

13.077.913 işsiz başvurdu.

7.850.701 işsiz hak kazandı.

2019 YILINDA

4.469.000 resmi işsiz vardı

592.000 işsiz ödenek alıyordu

İŞKUR

2019 KASIM'INA KADAR

249 milyar TL fon geliri

119 milyar TL gider işlendi

30.6 milyar TL işsizlere

88.4 milyar TL patronlara verildi.

Kısa Çalışma Ödeneği: PATRONLARA KALKAN

Kısa çalışma ödeneğiyle işçi daha az ücrette razı olur, bunun karşılığında işinden çıkarılmaktan ya da ücretsiz izine zorlanmaktan kurtulur. Patronsuz, işten çıkarıldığında belki tazminat yüküyle karşılaşacağı, üstelik daha sonra tekrar ihtiyacı olduğunda bulamayacağı işçiyi geçici bir dönem için elinde tutmakta, azalmış olan ücretini de devlete ödetmektedir. Geri ödememek üzere! Anılan dönemde işsizlik sigortası fonundan kısa çalışma ödeneği yoluyla ücret alan işçiyse, eğer işsiz kalırsa o ücret kadar paranın, alacağı işsizlik ödeneğinden düşülmüş olduğunu görecektir. • Sf 3

ÖNLEM BEKLİYORDUK, IBAN VERDİLER!

Erdoğan'ın konuşması günlerdir bekleniyordu. Halk, sınırlı ve kibirli birinin ekrandan kendisine bağırıp çağırmasına bayıldığı için değil. Erdoğan'dan önlemler bekleniyordu.

Bazı önlemlerin onun inadı yüzünden alınmadığına inanılıyordu.

Bakanın süreci iyi idare ettiği, Koç Holding'in işçisine karşı çok verici olduğu ama Erdoğan'ın işleri zorlaştırdığı varsayılıyordu.

Bu sefer Erdoğan ikna edilmiş olabilirdi.

ERDOĞAN RAHATLATTI. SERMAYEYİ...

Erdoğan çıktı ve yüreklere su serpti: Halkın yüreğine değil, sermayenin yüreğine.

"Evde kal" dediği insanların, işini ekmeğini kaybetmeden nasıl evde kalacağını söylemedi.

Yoksullukla pençeleşirken bir de virüsle cebelleşenlere ne vereceğini anlatmadı.

IBAN verdi, para istedi.

Herkesin aklına aynı soru geldi: Bu paralar nereye gidecek?

Bu sorunun yanıtını başka bir soruda aramak lazım: Paralar nereye gitti?

Bu sayımızda fonlarda toplanan, vergi diye bütçeye katılan paraların izini sürdük.

İŞSİZLİK FONU BİRİKİYOR AMA NERDE BİRİKİYOR?

İşsizlik Sigortası Fonu'nda biriken varlıkların %90'dan fazlası nakit değil. Burada biriken fon tutarının çok büyük kısmı devlet tahvillerine yatırılmış yani devlete borç verilmiş oluyor. Aslında işçiler için işsizlik anında güvence oluşturacağı söylenerek biriktirilen para aktığında patronlara teşvik olarak gidiyor, elde tutulduğunda da yine bütün varlığını patronlara adanmış devletin kasasına emanet oluyor. • Sf 3

MEVZU İŞSİZLİK DEĞİL ANLAMADIN MI: PATRONLAR 1 KOYUP 2 ALDI • Sf 3

NEREYE GİTTİ BU FONLAR?

Yolu yine Özal açmıştı. Bütçe geliri kaydedip, bütçeden kayıtla para harcamak fenaydı. Sayıştay denetimi vardı, 'toplaman ne kadarı nereye gidiyor' bu görülüyordu. Fonlarla deliği açtı: Emlak fonuna parayı topluyorsun, yandaş iş adamına yediriyorsun.

Fonlar... Özal'lı yılların ülkemize hediyesi. Devletin gelirleri de giderleri de belirli bir bütçe disiplini içinde ölçülüp, tartılıp değerlendirilirken Özal'la başlayan fonculuk bu düzeni alt üst etti.

Devlet, belirli kalemler için elde ettiği gelirlerle belirli görevleri yerine getiriyor ve hem bunlara ilişkin kararlarını bütçe kanunu içinde kesin tanımlarla halkla paylaşıyordu, hem de devlet gelirleri de nasıl harcadığı da bir bütün olarak denetleniyordu.

80'li yıllardan sonra daha sık duyduğumuz kamu fonlarıyla devlet hazinesinde giderek artan bir yer kaplayan kaynaklar Sayıştay'ın raporlarından sakınılmıştır. Bir anlamda devlet bütçesi içerisinde yaratılan bu denetlenemez adacıklardan hem patronlar hem de kirli siyasetçiler oldukça nemalanmışlardır.

FAK- FUK FON

Halk arasındaki isimlendirmesiyle FAK - FUK FON yani Fakir Fukara Fonu olarak bilinen Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu 1986 yılında çıkartılan bir yasa ile hayat buldu. Bu fonun amacı "fakru zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan vatandaşlar ile gerektiğinde her ne suretle olursa olsun Türkiye'ye kabul edilmiş veya gelmiş olan kişilere yardım etmek, sosyal adaleti pekiştirici tedbirler olarak gelir dağılımının adilane bir şekilde tevzi edilmesini sağlamak, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmektir" olarak yazılsa bile gerçekte yandaşlara para aktarma-

nın yollarından biri haline gelmiş durumda. Şu anda fon kapsamında kurulan ve faaliyet yürüten 1003 aktif vakıf bulunmaktadır. Bu vakıflar ilin veya ilçenin mülki amiri bu vakıfların tabi başkanları konumundadır.

KONUT EDİNDİRME FONU

Konut Edindirme Yardımı (KEY) fonu Turgut Özal'ın başbakanlığı döneminde 1986 yılında çıkarılan bir kanunla devlet memurları ile emekliler ve silahlı kuvvetler personeli ve işçilerinin ev sahibi olmasını amaçlayan bir fondur. KEY fonu 1 Ocak 1987 tarihinde yürürlüğe girmiş ve 1995 yılı Aralık ayı sonu itibarıyla de durdurulmuştur. Fonun finansmanı çalışanların maaşlarından yapılan kesintiler ile sağlanmaktaydı.

Fon 1996 yılında durduruldu. 1999 yılında fonun tasfiyesi kararı alındı. 588 sayılı Konut Edindirme Yardımı Hesaplarının Tasfiyesine Dair Kanun Hükmünde Kararname ile Türkiye Emlak Bankası hesaplarında bulunan KEY kesintilerinin parasal miktarı değerindeki gayrimenkul, Emlak Gayrimenkul Yatırım Ortaklığına devredildi.

KEY fonunda paranın biriktiği dönemde ülkede ciddi bir enflasyon etkisi vardı. Kanun, burada oluşan birikimin enflasyon etkisini azaltacak şekilde değerlendirilmesini öngörüyordu. Yani toplanan para enflasyon karşısında kayba uğramayacak şekilde "yatırılacaktı." Bekleneceği gibi böyle olmadı. Fon Emlak Bankası'nın yüksek enflasyon oranlarını yakalayamayan faiz uygulaması ile değerlendirildi

ve böylece fonun toplam değeri yükselmedi. Bu da geri ödemelerin beklenenden çok daha az miktarda olmasına sebep oldu.

KEY ödemeleri ise 2007 yılında yayınlanan 5664 sayılı kanun aracılığıyla 2008 yılı Temmuz ayında gerçekleştirilmeye başladığında, yıllarca ücretlerinden yapılan kesintilerle toplanan paraları, pul olmuş olarak geri aldı ücretliler.

ZORUNLU TASARRUF FONU

1988 yılında 3417 sayılı Çalışanların Tasarrufa Teşvik Edilmesi ve Bu Tasarrufların Değerlendirilmesine Dair Kanun ile "zorunlu tasarruf fonu" kuruldu. Zorunlu Tasarruf fonu çalışanlardan tasarruf kesintisi yapılmasını ve bu tasarrufların nemalandırılarak çalışanları birikime teşvik etmeyi amaçlıyordu. Tasarrufa Teşvik Fonu'nda yüzde iki işçi yüzde üç işveren kesintisi yapıldı. Fakat bu fon da diğer fonlar

gibi başarısız oldu. 2003 yılında çıkarılan 4853 sayılı Çalışanların Tasarruflarının Teşvik Hesabının Tasfiyesi ve Bu Hesaptan Yapılacak Ödemelere Dair Kanun ile hesapta biriken paralar tasfiye edildi. Zorunlu tasarruf hesaplarında biriken paralar da düşük faizle nemalandırılmış oldu. Böylece devlet bağımlı çalışanlardan ucuza borçlanmış oldu.

DEPREM VERGİSİ

17 Ağustos 1999 Marmara depreminden hemen sonra hükümet tüm çalışanları yakından ilgilendiren bir kanunu meclise getirdi. Depremden hemen 3 gün sonra meclise getirilen yasa Mezarda Emeklilik Yasası olarak bilinen kanun 21 Ağustos 1999'da mecliste onaylandı ve 8 Eylül 1999 günü Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi.

Bu yasadaki deprem bölgelerindeki hayatın normalleştirilmesini sağlamak amacıyla ek

vergiler getirilmesi ile ilgili tasarı, 12 Kasım 1999 Düzce depreminden sonra 26 Kasım 1999'da TBMM'de kabul edildi.

Buna göre 1999 ve 2003 yılları arasında alınan ek gelir vergisi, ek kurumlar vergisi, faiz vergisi, ek motorlu taşıtlar vergisi, ek emlak vergisi, özel işlem vergisi ve özel iletişim vergisinden toplamda 7 milyar 275 milyon lira gelir elde edildi. Deprem için fon oluşturulmadı. Toplanan gelirler direkt merkezi bütçeye aktarıldı.

Bülent Ecevit'in başbakanlığındaki DSP, ANAP, MHP hükümeti döneminde alınmaya başlanan özel iletişim vergisi, AKP'nin iktidarda olduğu 2003 yılında ise kalıcı hale getirildi. 2020 yılına gelindiğinde devletin özel iletişim vergisinden topladığı gelir 67 milyar 715 milyon 85 bin liraya ulaşırken diğer ek vergiler de dahil edildiğinde deprem vergileri için son 20 yılda toplanan para 72 milyar 82 milyon 572 bin lira olarak hesaplanmaktadır.

MERKEZ'İN DÖVİZ REZERVİ NASIL ERİYOR?

Merkez Bankası'nın döviz rezervi var. Yani "kasasında" (çoğu elektronik olarak) döviz tutuyor. Rezervin asıl amacı, varlık nedeni bu değil ama olur da piyasalar dolara hücum ederse, dolar kütüğü, TL bolluğu baş gösterirse, bu rezervden dolar satın TL toplayarak, doların değer kazanmasını durdurmaya çalışıyor. Tahmin edeceğimiz gibi bunu da zaten maaşını TL olarak alıp, kirasını TL olarak ödeyen vatandaşın canı yanmasın diye değil ihracat/ithalat

finansmanı için dövizle borçlanmış iş adamı birden batağa saplanmasını diye yapıyor.

Tabii gerçek hayatta sık sık yaşanan, bu mekanizmanın daha çok finans sermayesine kaynak aktarmak için işlemesi oluyor. Yükselen doları düşürmek için ucuza salınan rezervi yine sermaye topluyor, bir sonraki yükselişte karını cebine koymak üzere.

NET REZERV 30 MİLYAR DOLAR AZALDI

Merkez Bankası'nın, 2019 yılı başından bu yana döviz rezervi-

nin nakit ve tahvil kısmından 40 milyar dolarlık satış yaptığı hesaplanıyor. Nakit ya da kolay nakde dönebilir varlıklar azalırken nakde dönüşü zaman alacak fiziki altın rezervi 10-12 milyar dolar civarında arttı. Böylece Merkez Bankası'nın kullanılabilir net rezervlerinin 30 milyar dolara yakın azaldığı öne sürülüyor.

Merkez Bankası'nın ABD tahvili olarak tuttuğu rezervlerin azalması pek iyi bir şey değil. Benzer başka ülkeler gibi ABD'den kolay dolar temin edebilmek için yapılmış SWAP anlaşmasıyla kendini garantiye

almış değil. Bu durumun, içinden geçilen dönemde kırılabilirliği artırdığı da özellikle burjuva iktisatçıların bir bölümü tarafından dile getiriliyor.

Peki neredeyse tamamı kamu bankaları üzerinden döviz belli bir aralıkta tutabilmek için yapılan döviz satışı kime kazandırdı, kime kaybettirdi?

Önce biraz başa sarmak gerekiyor. Döviz rezervi aslında ne işe yarar? En basit haliyle ülke dışından alınması zorunlu olan mal ve hizmetlerin ödemesinin yapılabilmesi için bir güvence oluşturur. Türkiye ekonomisinin AKP iktidarı döneminde iyice karmaşık bir hal alan dışa bağımlılığı döviz rezervi ihtiyacının artmasına yol açtı. Nitekim 2018 yılı bahar aylarında baş gösteren, yakıcılaşan kriz de dışa bağımlılık ve dolayısıyla döviz bağımlılığındaki ağır tabloyu gözler önüne serdi. İlk bakışta yüzde 100 yerli kaynaklara dayalı diye düşünülen üretim ve hizmetlerde bile enerji, finansman gibi unsurlar üzerinden dışa bağımlılık ya da kur riski yaşandığı çarpıcı biçimde ortaya çıktı. Son iki yılın kamu politikaları, gelirleri TL ağırlıklı, ödemeleri döviz ağırlıklı şirketleri kurtarmaya, bunların alacaklısı bankalar başta olmak üzere finans kuruluşlarını rahatlatmaya odaklandı.

MERKEZ TUTUYOR, SERMAYE YAKALAYIP CEBE ATIYOR

Merkez Bankası'nın arkadan dolanarak "dalgalı kur rejimi"ni esneterek yaptığı döviz satışından en çok kazanan, en büyükler başta olmak üzere sermaye kuruluşları oldu. Elbette bal tutup parmağını yalayanlar ya da "dalgalı rejim" tam uygulanırken ara işlemlerden kazanırken kaybedenler oldu. Ama Merkez Bankası net rezervi azaltırken satılan dövizli alıp mevduat hesaplarına yığanlarla Türkiye'deki en büyük 2 bin şirketin neredeyse eşleştiği söylenebilir. Söz konusu dönemde döviz mevduat hesaplarında 30 milyar dolar civarında bir artış görülüyor. Kur hareketlerinden kazanmak üzere işlem yapan "yabancı yatırımcı" başta olmak üzere baskılanmış kur nedeniyle Türkiye'den çıkmayı tercih eden sermaye de elbette bir başka kazanan. Ama bir yılı aşan sürede esas fonlanmanın yukarıda sözü edildiği gibi mevcut sermaye çarkları olduğu açık. Şöyle de ifade edilebilir, son iki yılda sermaye gruplarının zarar etmelerini engellemek ya da zararlarını azaltmak üzere Merkez Bankası rezervleri seferber edildi. En çarpıcı örneği enerji sektörü olmak üzere halka sıfır maliyetle kamulaştırılması gereken şirketleri kurtarmak için halkın kasasından on milyarlarca dolar harcanmış oldu.

İŞSİZLİK SİGORTASI FONU: İŞÇİYE, İŞSİZE DEĞİL PATRONA SİGORTA

İşsizlik sigortası fonu 1999 yılında 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Yasası'yla; "... kasıt ve kusuru olmaksızın işini kaybeden sigortalılara, işsiz kalmaları nedeniyle uğradıkları gelir kaybını belirli bir süre ve ölçüde karşılamak ve genel sağlık sigortası primlerini ödemek..." amacıyla kurulmuştur.

İŞSİZLER KULLANAMIYOR

Fon kesintisi uygulaması Haziran/2000 ayında başladı, ilk işsizlik fonu ödemesi 2002 yılında yapıldı. 2007 yılı sonuna gelindiğinde bu uygulamayla, 32,3 milyar lira gelir toplanmış, 1,6 milyar ödenmişti.

Kısa süre içinde patronlar bu Fon'a gözlerini diktiler.

TÜİK, Mart/2020'de açıkladığı istatistikle 2019 yılında toplam 4 milyon 469 bin işsiz olduğunu açıkladı. Şubat/2020 tarihli Fon raporuna göre işsizlerin %13'üne karşılık gelen sayıda 592 bin işsiz yararlanıyor.

FON PATRONLARA KULLANDIRILYOR

Mart 2002 tarihinden Mart 2020 tarihine kadar işsizlik öde-

neğine 13.077.913 kişi başvurmuş 7.850.701 kişi ödenek almaya hak kazanmış. Ödeneye başvuran işsizlerin yüzde 50'si fondan faydalanamamış.

İşsizlik Fonu Yasası'nın Amaç başlıklı 46'ncı maddesinde yer alan; "...sigortalılara işsiz kalmaları halinde, bu Kanunda öngörülen ödeme ve hizmetlerin yerine getirilmesini sağlamaktır" cümlesindeki "işsiz kalmaları halinde..." sözcükleri 2008 yılında çıkarıldı ve işsiz kalmak ile Fon bütçesinin kullanılması arasındaki ilişki koparıldı.

Ardından yeni değişikliklerin yolu açıldı. Yasaya 2018-2019 arasında 21 geçici madde eklendi. Her değişiklikte patronların çıkarına olacak yeni düzenlemeler getirildi.

Fonun gelirleri, sigortalının aylık brüt kazancı esas alınarak işçilerden %1; işverenlerden %2 oranında kesilen primler ile %1 devlet katkısı ve faizlerden oluşuyor.

İşsizlik fonu hesabının 2000-2019/Kasım arasındaki gelirleri 249 milyar lira. Fon'un yaklaşık 249 milyar lira gelir toplamının %45'i olan 110 milyar lirası, faizlerden oluşmaktadır.

2020 Şubat sonu itibarıyla Fonun maddi ve mali varlığının;

%93,07'si tahvil ve %6,93'ü mevduattan oluşmaktadır.

PARALAR NERELERE HARCANIYOR?

Fon'un 249 milyar lira gelir toplamının 110 milyar lirası faiz geliri; 2019/Kasım ayındaki varlığı da 131 milyar lira.

Fon varlığının %5-10 oranındaki tutarı işsizlik ödeneği, teşvik ödemeleri gibi nakit gereksinmesini karşılamak amacıyla banka hesaplarında tutulurken; kalanıyla yeni devlet tahvili alınıyor.

DÖRTE ÜÇÜ PATRONLARA... DÖRTE BİRİ İŞSİZLERE ...

Fon hesabına 19 yıl süresinde yaklaşık olarak 249 milyar lira gelir; 119 milyar lira gider işlenmiş.

2002- 2019/Kasım arasında harcanan 119 milyar liranın 30,6 milyar lirası işsizlik ödeneğine, 88,4 milyar lirası ise çeşitli ad ve yöntemlerle patronlara aktarılmıştır.

Bu sayılara göre toplam gelirin

yaklaşık %12'si; harcanan tutarın ise (119 milyar lira) %26'sı işsizlik ödeneği için kullanılmıştır.

2017- Kasım/2019 arasındaki harcamalarda da benzer bir durum görülmektedir; 70 milyar liranın 19,7 milyarı ile işsizlik ödeneği ödenmiş, 50 milyarı patronların çıkarına kullanılmıştır.

Maliye Bakanı, Fon bütçesinden patronlara para aktarılmasını 2018 yılında 7103 sayılı Yasa'nın Komisyonunda görüşülmesi sırasında şu sözlerle savunmuştu; "işçiden 1 alınıyor, işverenler 2, Devlet de 1 ödüyor, bu parada onların da hakkı var..."

PATRONLAR ÖDEDİKLERİ PRİM TUTARININ YAKLAŞIK İKİ KATINI GERİ ALIYOR

2017- Kasım/2019 arasında tahsil edilen 50,5 milyar lira prim gelirin, üçte ikisi tutarındaki 33,6 milyar lirası işverenler; üçte biri 16,8 milyar lirası işçiden kesildi.

Patronlara doğrudan ve dolaylı sağlanan çıkarların toplamı 50

milyar lira; yaklaşık sayılarla 27 milyar lirası teşvik/destek olarak doğrudan; 23 milyar lirası ise aktif işgücü; işbaşı eğitim programı gibi adlar altında aktarılmış.

İŞKUR ÇALIŞANLARININ ÜCRETLERİ BİLE FON'DAN ÖDENİYOR

İşsizlik Fonu Yasası'nın 48'inci maddesine 2011 yılında; "istihdamı artırıcı ve koruyucu tedbirler almak ve uygulamak...işe yerleştirme ve danışmanlık hizmetleri temin etmek..." cümleleri eklendi. Böylelikle İŞKUR'un kendi personeli eliyle ve bütçeden aktarılan ödeneklerle gerçekleştirmesi gereken hizmetlerin özel kişi ya da şirketlerden satın alınmasının ve bedelinin Fon bütçesinden karşılanmasına ortam hazırlandı.

2015 yılından bu yana; "iş bulma, danışmanlık hizmetleri, mesleki eğitim, işgücü uyum ve toplum yararına çalışma hizmetleri..." yapan İŞKUR personelinin aylıkları bile Fon bütçesinden ödeniyor.

FONUN GELİRLERİ NERDEN GELİYOR?

İşçi yüzdelere, sayılara boğup halkı kandırıyorlar. İşsizlik fonuna 1 puan işçiden yapılan kesinti, 2 puan patronlardan yapılan kesinti giriyor, 1 puan da devlet veriyor.

Buna bakıp "fona patronlar para verdiği göre patronlar alır tabii" diyenlerin anlamadıkları bir şey var.

Birincisi, sonuçta işçi aldığı net ücretle geçiyor. Bu net ücrette göre patronla pazarlık yapıyor. Yani patrondan kesiliyor denilen parayı işçiden kesseler, yine aynı hesap olacak, işçi o kesinti yüzünden azalan net maaşını artırmamasını isteyecek patrone!

Tersinden, patron da 2 puanı işsizlik fonuna verdiği bu onun işgücü maliyetinin bir parçası olarak görünüyor gözüne. Fazla gelirse maliyet, işçinin maaşına baskı yapıyor. Bunu

yapmadığında da fiyata yansıtıyor!

İkincisi, işsizlik fonu bir sosyal politikanın parçası olarak oluşturuldu, hesaptal! Bu sosyal politikanın amacı da belli: İşveren'e istediğinde işçi çıkartırken bir rahatlık sağlamak. Pek sevdikleri deyişle "sosyal barışı" korumak. Fakat bunu yaparken bile "aman fazla olmasın" diyorlar. Bakıldığında memlekette geçmiş yıllarda Almanya'da, Fransa'da ABD'de duyup özendiğimiz işsizlik maaşı var. Başvuranların sadece yarısının o da 3 yıl çalıştıysa 9 ay hak kazandığı bir işsizlik maaşı. Tabii bir yerden sonra tüm bunların da bir önemi kalmıyor: Fon kurulduğundan bu yana patronlar fona verdikleri paranın iki katını doğrudan ve dolaylı yollarla yine fondan almış zaten.

KISA ÇALIŞMA ÖDENEĞİ: PATRONLARA KALKAN

Kısa çalışma ve kısa çalışma ödeneği. İşsizlik Sigortası Fonu'nun işsizlik dışında kullanılmasına örnek gösterebileceğimiz düzenlemelerden biridir.

Kriz dönemlerinde bu uygulama işçilerin çıkarına gibi gösteriliyor. Oysa kısa çalışma ödeneği düzenlemesiyle yapılan çok basit olarak patronların üzerindeki ücret yükünün, belirli bir dönem ve koşullarla sınırlı da olsa İşsizlik Sigortası Fonu'na ödetilmesidir.

Belirli dönemde işçi daha az ücrette razı olur, bunun karşılığında işinden çıkarılmaktan ya da ücretsiz izine zorlanmaktan kurtulur. Patronsa, işten çıkardığında belki tazminat yüküyle karşılaşacağı, üstelik daha sonra tekrar ihtiyacı olduğunda bulamayacağı işçiyi geçici bir dönem için elinin altında tutmakta, zaten azalmış olan ücretini de devlete ödetmektedir.

Patron, borçlandırılmadığı için kriz ya da zorlayıcı nedenler ortadan kalktığında, bu şekilde patron adına işçiye ödenen para patronlardan

geri alınmamaktadır.

Tersine, anılan dönemde işsizlik sigortası fonundan kısa çalışma ödeneği yoluyla ücret alan işçi, eğer işsiz kalırsa o ücret kadar paranın, alacağı işsizlik ödeneğinden düşülmüş olduğunu görecekler.

Patronlara büyük bir kıyak olarak nitelenebilecek benzer bir uygulama, yine bu fon kaynakları kullanılarak "Kısa çalışma ve Kısa çalışma ödeneği" adı altında uzun süreli patronların kullanımında.

Kısa çalışma ödeneği yönetmeliğinde 2018 yılında değişikliklerle patronların uygulamadan daha kolay yararlanmasının önü açılmıştı. Şimdi de korona virüs salgını kapsamında getirilen düzenlemeye bu ödenekten yararlanılması daha da kolaylaşacak.

Korona virüs salgınına karşı alınan tedbirlerle birçok sektörün kısa çalışma ödeneğinden yararlanabileceğini belirten Maliye Bakanı Berat Albayrak, "İşsizlik fonu bugün için var" diyerek Fon'u patronlara kalkan yapacaklarını ilan etmişti.

İŞSİZLİK FONU BİRİKİYOR AMA NERDE BİRİKİYOR?

Fon varlığının %5-10 oranındaki tutarı işsizlik ödeneği, teşvik ödemeleri gibi nakit gereksinmesini karşılamak amacıyla banka hesaplarında tutuluyor. Yani fonda biriken paranın yüzde 10'u gerektiğinde kullanılmak, işsizlik ödeneği vermek vs. için nakit olarak banka hesaplarından kullanılıyor ve döndürülüyor. Kalanı da devlet tahvillerinde tutuluyor. Yani, İşsizlik Sigortası Fonu'nda biriken varlıkların %90'dan fazlası nakit değil. Burada biriken fon tutarının çok büyük kısmı devlet tahvilleri-

ne yatırılmış yani devlete borç verilmiş oluyor. İşsizlik Sigortası Fonu'nda olağanüstü durumlarda birikmiş varlıkları bir anda kullanmak için nakit para bulunmuyor.

Aslında işçiler için işsizlik anında güvence oluşturacağı söylenerek biriktirilen para aktığında patronlara teşvik olarak gidiyor, elde tutulduğunda da yine bütün varlığını patronlara adamış devletin kasasına emanet oluyor. Şimdi bu fonu belli oranda nakde döndürmek için adım atmaya çalışıyorlar.

SAMANALTI / Sait Munzur

PATRONLARIN ENSESİNDEYİZ

Çalışması gereken işletmelerde işçiler için azami tedbir alın

YAŞAMSAL OLMAYAN SEKTÖRLERDE ÜRETİMİ DURDURUN

Virüs salgınına ilişkin en önemli "tedbir" yurttaşlara yapılan "Evde kal" çağrısı. Bu cümle sürekli tekrarlanıyor ama fabrikalar, atölyeler, çağrı merkezleri, şantiyeler çalışmaya devam ediyor. İşçiler balık istifi işyerlerine gidiyor, burun buruna çalışıyor, aynı şekilde eve dönüyor. Tedbir ne? "Evde kal Türkiye" sloganı.

Tedbirlerin bir yenisiniyse iki gün önce Erdoğan duyurdu: Vatandaşın para toplamak. Oysa işyerlerinde zorla çalıştırılan can, bu süreçte işten atılan, ücretsiz

izine çıkarılanlara ekmek derdinde.

IBAN numarasıyla, evde kal çağrısı yapmakla, patronlara kredi muslukları açmakla salgın önlenmez. Çalışması zorunlu görülen işyerleri özel izinle ve tüm sağlık önlemleri tam olarak alınarak çalışacak, bunun dışındaki işyerleri duracak, işçiler de evde kalacak. Tüm bunlar olurken işçilerin gelirleri, "ekmek paraları" güvence altına alınacak.

Talep Türkiye Komünist Partisi'nden geldi.

"Yaşamsal olmayan sektörlerde üretimi durdurun. Çalışması gereken işletmelerde işçiler için azami tedbir alın"

Şu anda salgının teması nedeniyle yayılmasını önlemek için alınması gereken birinci önlem bu. Patronların Ensesindeyiz Ağı'nın da çalışmaktan kaçınma hakkını kullanma çağrısı yaparak, bunun işyerlerinde örgütlenmesine çabalayarak işaret ettiği şey bu. Salgınla mücadele kapsamında olmayan tek bir üretim ve hizmet sürmemeli.

YAŞAMSAL OLMAYAN SEKTÖRLERDE
ÜRETİMİ DURDURUN
ÇALIŞMASI GEREKEN İŞLETMELERDE
İŞÇİLER İÇİN AZAMI TEDBİR ALIN

İNŞAAT ŞANTİYELERİNDEN YÜKSELEN TEPKİLER

Virüs salgınının en yüksek risk yarattığı üretim yerlerinin başında şantiyeler geliyor. Normalde güvensiz olan çalışma ortamına işçilerin topluca bir arada bulunmaya devam ettiği yemekhaneler, yatakhanelerdeki olumsuz şartlar da eklendi. İnşaat işçileri Patronların Ensesindeyiz Ağı'na birçok şantiyeden ihbarda bulunuyor.

ANKARA: İNŞAAT İŞÇİLERİNİN HAYATI, YAPACAĞINIZ KÂRDAN DEĞERLİDİR!

Patronların Ensesindeyiz Ankara İnşaat İşçileri Dayanışma Ağı, Ankara İncek'te bulunan Rönesans Holding'e bağlı Yargıtay şantiyesinde, işçilerin yaşadığı sorunlara dair bir basın açıklaması yayınladı.

<https://patronlarinensesindeyiz.org/2020/03/30/insaat-iscilerinin-hayati-yapacaginiz-kardan-degerlidir/>

PATRONLAR VİRÜSÜ YAYIYOR!

Erdoğan'ın ulusa seslenişini yaptığı günün akşamında Göztepe'de bulunan Emaar Square şantiyesinde çalışan inşaat işçileri maaşları ve tazminatları ödenmeden apar topar şantiyeden çıkarılıp kapıda bekleyen otobüslere bindirilerek memleketlerine gönderilmişti.

İstanbul Emaar şantiyesinde çalışan inşaat işçileri apar topar şantiyeden çıkarıldı.

<https://patronlarinensesindeyiz.org/2020/03/27/emaar-insaatindaki-isciler-otobuslere-bindiriliyor/>

Bu gelişmenin hemen ardından bir açıklama yayımlayan Patronların Ensesindeyiz İnşaat İşçileri Dayanışma Ağı şu değerlendirmeyi yaptı:

İşçilere herhangi bir test, ateş ölçümü, sağlık muayenesi yapılmadan, otobüslerde alınması gereken önlemler alınmadan, işçiler otobüslere tıktırılarak memleketlerine, başka şehirlere yollanmaya başlandı. Bu sorumsuzca tutumun virüsün başka şehirlere ve işçilere yapılan muamele yetmezmiş gibi bir de işçilerin ailelerine bulaştırılması riskini taşıdığı açıktır.

Patronların kâr hırsı, AKP'nin, "Herkes kendi OHAL'ini ilan etsin" ikiyüzlülüğüyle birleşince emekçiler virüse karşı kaderlerine teslim edildi. AKP ve temsil ettiği sınıf, virüs tehdidine karşı milyonlarca emekçiye kaos ve hastalıktan başka bir gelecek vadetmiyor.

<https://patronlarinensesindeyiz.org/2020/03/28/pe-insaat-iscileri-dayanisma-agi-patronlar-virusu-yayiyor/>

HADIMKÖY: GÖÇMENİ DE YERLİSİ DE İŞÇİ

PE Ağı'na ulaşan işçilerin aktarımına göre, İstanbul Arnavutköy'de bulunan Gökso Plastik fabrikasında çok sayıda göçmen işçi çalıştırılıyor. İşçiler resmî tatillerde çalıştırıldıklarını, SGK primlerinin asgari ücret üzerinden yatırıldığını, fazla mesai ücretlerinin elden verildiğini aktardılar. Ayrıca, çalışanlara gün içinde yeterli yemek ve dinlenme izni verilmemesi de belirtildi.

<https://patronlarinensesindeyiz.org/2020/03/30/hadimkoy-sanayi-bolgesinden-koronavirus-gunlerinde-fabrika-manzarala>

TALEP EDİYORUZ

Salgının daha fazla yayılmaması için öncelikli;

1- Yaşamsal olmayan tüm sektörlerde üretim derhal durdurulmalıdır.

2- Üretimin durduğu fabrikalarda işçiler, ücretli idari izinli sayılmalı, bu süreçte ücretlerinin eksiksiz ödenmesi

devlet garantisi altına alınmalıdır.

3- Üretimin devam ettiği işletmelerde işçi sağlığı ve güvenliğinin tam olarak sağlanması ve işçilerin koronavirüse maruziyetinin önlenmesi için üst düzey önlemler alınmalı, çalışma koşulları buna göre düzenlenmelidir.

4- İşyerleri için bir ihbar hattı derhal oluşturulmalı, önlem almayan işyerleri kamuoyuna duyurulmalıdır.

5- Bu tedbirlerin işyerlerinde denetlenmesi devlet tarafından sağlanmalıdır. Bu konuda şeffaf, toplumun ve işçilerin denetimine açık bir yapılanmaya gidilerek halka duyurulmalıdır.

Tekstil atölyeleri: ÇALIŞANDA VİRÜS ÇALIŞMAYANDA ÜCRETSİZ İZİN

Patronların Ensesindeyiz Ağı'na başvuran işçiler arasında tekstil atölyelerinde çalışan işçiler de hiç az değil. Özellikle korona günlerinde tekstil işçileri patronların dayatmalarıyla baş etmeye çalışıyor. PE Ağı'nın gündeme getirdiği atölyelerde ya yeterli tedbir alınmadan çalışmaya zorlanan ya da patronun üretimi geçici süreyle durdurması nedeniyle ücretsiz izne zorlanan işçiler var.

ÜNİTEKS'TE ÜCRETSİZ İZİN DAYATMASI

İstanbul, Çorlu ve Diyarbakır'da fabrika ve ofisleri bulunan ve Diyarbakır'da entegre tesiste üretim yapan Üniteks Tekstil işçilerinden Patronların Ensesindeyiz Ağı'na gelen ihbarlara göre, işçiler 27 Mart itibarıyla ücretsiz izne çıkarıldı. Diyarbakır'da yaklaşık 1000 işçinin çalıştığı ve dünyaca ünlü markalara üretim yapan firmanın kısa çalışma ödeneğine başvurduğu ancak çoğunlukla genç işçilerin çalıştığı fabrikada ödenekten yararlanabilecek işçi sayısının sınırlı olacağı belirtiliyor.

<https://patronlarinensesindeyiz.org/2020/03/30/untekste-ucretsiz-izin-dayatmasi>

HUGO BOSS İŞÇİLERİ TOPLUCA YILLIK İZNE ÇIKARILDI

İzmir Gaziemir Serbest Bölge'de

üretim yapan Hugo Boss firması, işçilerini toplu yıllık izne çıkardı. Bu hafta başında üretimi durduran fabrika, işçileri 2 haftalık ücretli izne çıkardı. 2 haftalık ücretli izni hak etmemiş işçilerin fabrikaya borçlandırıldığı öğrenildi.

<https://patronlarinensesindeyiz.org/2020/03/28/hugo-boss-iscileri-topluca-yillik-izne-cikarildi/>

ELSA DİKİM TEKSTİL'DE İŞÇİLER ÖNLEM ALINMAMASINDAN ŞİKAYETÇİ

Yeşim Tekstil'in fasonu olarak çalışan ve şu sıralar Tommy Hilfiger markasına ürün diken Elsa Dikim'de çalışan işçiler patronun kendilerine 2-3 maske vermek dışında bir şey yapmadığını ileri sürdü. İşçiler kendilerine fabrikada bulunan kumaşlar bitene kadar çalışacakları, sonrasında eğer İŞKUR'dan destek alınabilirse maaşın bir kısmının ödenebileceğini söylediğini anlattı.

İŞKUR'dan destek gelmediği takdirde ücretsiz izin veya işten çıkarmalar olmasından çekinen işçiler Patronların Ensesindeyiz ağına ulaşarak bu koşullarda çalışmaktan her açıdan huzursuz olduklarını bildirdi.

<https://patronlarinensesindeyiz.org/2020/03/28/elsa-dikim-tekstilde-isciler-hem-onlemsiz-hem-guvensiz/>

GAZİANTEP'TE İŞÇİLERİN VİRÜSLE İMTİHANI

Gaziantep'te bulunan fabrika ve işletmelerde de işçiler aynı süreçlerini maruz kalıyor, özlük haklarının gasp edilme tehdidiyle izin süreçlerinin akıbetini bekliyor. Patronların Ensesindeyiz ağına ulaşan işçiler Gaziantep'teki tekstil fabrikalarında yaşananları bildirdi. PE sitesinde bu fabrikalar ve yaşananlar yayımlandı.

<https://patronlarinensesindeyiz.org/2020/03/30/gaziantep-te-iscilerin-virus-ile-imtihani/>

FABRİKALARDA VİRÜS YAYILIYOR, İŞ DURDURAN İŞÇİLERİN SAYISI ARTIYOR

İstanbul Maltepe'de bulunan ve yaklaşık 200 kişinin çalıştığı Sanel Sanayi Elektronik fabrikasında işçiler virüse karşı tedbir alınmadığı için iş bıraktı.

Fabrikada bir işçide Covid-19 testi pozitif çıkmış, bunun üzerine işçiler üretime ara verip izne çıkmayı talep etmişti. Patron buna karşın işletmeyi sadece 24 saat kapatarak üretime yeniden başladı. Bunun üzerine fabrikada örgütlü olan DİSK'e bağlı Birleşik Metal İş Sendikası, işyerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 13. maddesine dayanarak, "işten kaçınma haklarını" kullanacaklarını üretim yapacaklarını patrona bildirdi. Sanel işçileri işten kaçınma haklarını kullandıklarına dair dilekçeleri patrona göndererek iş başı yapmadı. İşçiler karantina süresi olan 14 gün boyunca evlerinde olacak ve işyerine gitmeyecek.